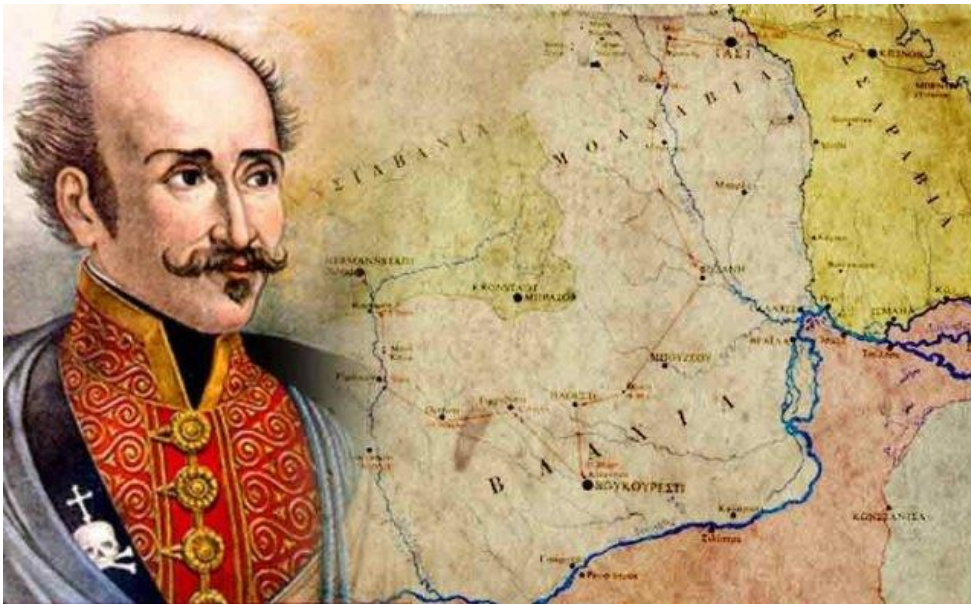

Ο Φιλελληνισμός της Ελληνικής Επανάστασης

Υπό κ. **Σκαρβέλη Δημητρίου**, Ακαδημαϊκού, Στρατηγού ε.α. και Επιτίμου Α/ΓΕΕΘΑ

Φιλελληνισμός υπήρχε πάντοτε και οφείλετο κυρίως στη συμπάθεια και το θαυμασμό της ελληνικής αρχαιότητας, αλλά και του αναπτυχθέντος τότε πολιτισμού. Στην περίπτωση όμως της Ελληνικής Επανάστασης, η εμφάνισή του υπήρξε ιδιαίτερα έντονη και έλαβε μια πολύ έμπρακτη μορφή, με συμμετοχή σ' αυτήν προσώπων που διέθεταν κατά το πλείστον μεγάλη οικονομική επιφάνεια, και επομένως στήριξαν τον αγώνα με υλική, κυρίως στρατιωτική, βοήθεια και τέλος με πολιτική στήριξη από κράτη της Ευρώπης. Η Επανάσταση, από πολιτικής πλευράς υπήρξε άτυχη, διότι όταν ξέσπασε, η Ευρώπη δεν την είδε με καλό μάτι. Οι Μεγάλες Δυνάμεις, (Ιερή Συμμαχία) τηρούσε στάση ανοχής έναντι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και ομόθυμη στάση για το απαραβίαστο της. Την εξέγερση στις παραδουνάβιες περιοχές υπό τον Αλέξανδρο Υψηλάντη τις

κατεδίκασε πρώτος ο Τσάρος, ο οποίος απεκύρηξε αμέσως τον προαναφερθέντα και ανέχθηκε την επέμβαση των τουρκικών δυνάμεων για την καταστολή της. Προς τούτο έσβησε εν τη γενέσει της η Επανάσταση εκεί, αλλά αυτό δεν απεγοήτευσε τους

Έλληνες και την ξεκίνησαν στο Μοριά και στη Ρούμελη. Ο εμφανισθείς λοιπόν τότε φιλελληνισμός, δεν είχε κρατική την προέλευση, αλλά ιδιωτική-προσωπική, μέσα στο κλίμα του ρομαντισμού του 19ου αιώνα, που οι ρίζες του βρίσκονται στην Αναγέννηση, αλλά και του φιλελευθερισμού που επεκράτησε μετά τους Ναπολεόντειους πολέμους. Μετά την άλωση (1453), Έλληνες λόγιοι μετεπήδησαν σε ευρωπαϊκές χώρες και με τις ενέργειές τους, επροκάλεσαν τη συμπάθεια για το υπόδουλο γένος σε ουμανιστές και ηγεμόνες, το γένος που τώρα είχε ξεκινήσει κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες τον αγώνα για τη ελευθερία του. Οι τουρκικές βαρβαρότητες (σφαγές της Χίου, Μεσολόγγι κ.α.) συγκινούσαν, αλλά και εξόργιζαν τους ευαίσθητους και συνέβαλαν στο φιλελληνικό κίνημα. Τα λείψανα των αρχαιοτήτων και η επανεμφάνιση των Ελλήνων στο προσκήνιο της ιστορίας προκαλούσαν και εκαλούσαν για βοήθεια,

ώστε το ελληνικό γένος να αναστηθεί, σαν χρέος της ανθρωπότητας προς τον ελληνικό πολιτισμό. Ο φιλελληνισμός της Επανάστασης είναι ένα μεγάλο «κεφάλαιο» της, που νομίζω δεν έχει ακόμα καταγραφεί στην ολότητά του από τους ιστορικούς. Πολύ αργότερα, στα τελευταία χρόνια της Επανάστασης, η στάση των ευρωπαϊκών κρατών και κυρίως των Μεγάλων Δυνάμεων, Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας άρχισε να μεταστρέφεται, όχι βέβαια από συμπάθεια προς τον Ελληνισμό, αλλά από νεώτερη εκτίμηση των συμφερόντων τους, διότι τα κράτη, κατά την γνωστή ρήση... «δεν έχουν φίλους ή εχθρούς, έχουν μόνο συμφέροντα». Έτσι ακολούθησαν ενέργειες, όπως η ναυμαχία του Ναβαρίνου, η άφιξη του **Μαιζόν** με 14.000 Γάλλους στρατιώτες για την εκκαθάριση της

Πελοποννήσου από τους τουρκοαιγυπτίους του Ιμπραήμ, υλική και χρηματική βοήθεια (δάνεια) και βέβαια στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια των Ηπειρο-Θεσσαλικών εξεγέρσεων (1854 και 1878), των κρητικών επαναστάσεων (1866), του Ελληνοτουρκικού πολέμου του 1897 με τη συμμετοχή των Γαριβαλδινών και σε άλλες κρίσιμες φάσεις της πορείας του ελληνισμού. **Έλληνες του εξωτερικού, μαζί με φιλέλληνες, εδραστηριοποιήθησαν υπέρ της Επανάστασης στα περισσότερα από τα ευρωπαϊκά κράτη και στην Αμερική.** Το 1823 ιδρύεται στο Παρίσι η «Επιτροπή των Ελλήνων» και το επόμενο έτος η «Φιλανθρωπική Εταιρεία για την ενίσχυση των Ελλήνων». Τυπώνονται περιοδικά και φυλλάδια, ανεβάζονται θεατρικά έργα, γράφονται ποιήματα, ζωγραφίζονται πίνακες (Ντελακρουά) με θέματα από τον αγώνα των Ελλήνων Φιλολογικά έργα γράφονται και υπομνήματα κυκλοφορούν για την αγωνιζόμενη Ελλάδα, καθώς και μουσικά έργα στη Γερμανία και αλλού, όπου και ενεργούνται έρανοι υπέρ της ενίσχυσης του αγώνος. Ο πατέρας του μετέπειτα βασιλέως των

Ελλήνων Όθωνος, Λουδοβίκος ο Α', βασιλεύς της Βαυαρίας, τάσσεται υπέρ των Ελλήνων με ποιήματα και ενέργειες προς επηρεασμό άλλων Γερμανών ηγεμόνων. Ιδρύεται στο Λονδίνο το «Ελληνικό Κομιτάτο», μέλος του οποίου ήταν και ο Byron, το οποίο εμερίμνησε να δοθεί δάνειο στους

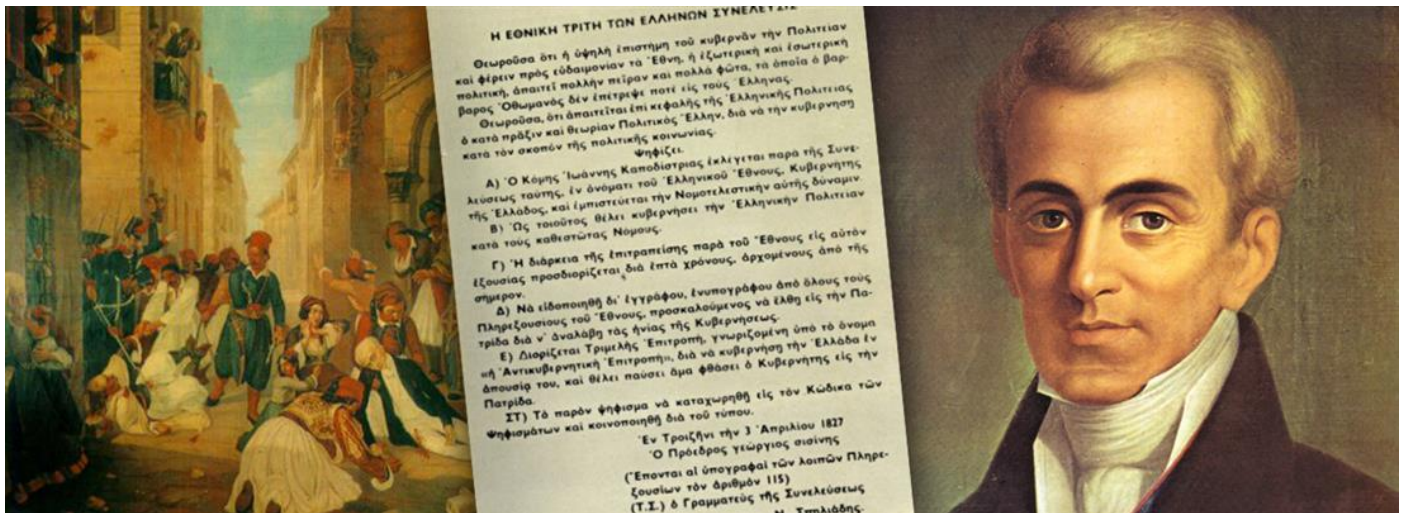
επαναστατημένους. Ωθησε προς δράση τον αγγλικό φιλελληνισμό και επηρέασε ακόμα και την αγγλική πολιτική, η οποία μετεστράφη επί Κάννιγγος, ως υπουργού των εξωτερικών. Ζωηρή φιλελληνική κίνηση, αναπτύχθηκε στην Ελβετία, με την ίδρυση φιλελληνικών επιτροπών (27 τον αριθμό) σε διάφορες πόλεις, οι οποίες εμερίμνησαν για την αποστολή στην Ελλάδα υλικής και χρηματικής βοήθειας. Είναι αδύνατον, σε ένα περιορισμένης έκτασης άρθρο, να δοθεί πλήρης εικόνα των φιλελληνικών δραστηριοτήτων. **Εξίσου αδύνατον είναι να καταγραφεί η δραστηριότητα των αφιχθέντων στην επαναστατημένη Ελλάδα φιλελλήνων.** Η επιχειρούμενη εδώ αναφορά σε ορισμένους κατ' επιλογήν, καλύπτει ένα ελάχιστο μέρος της όλης δράσης των. Κορυφαίος όλων υπήρξε ο προαναφερθείς Άγγλος Λόρδος Byron, μέλος της Βουλής των Λόρδων, καταξιωμένος ποιητής, αριστοκράτης με υψηλές γνωριμίες, ο οποίος είχε επισκεφθεί και πριν από την Επανάσταση την Ελλάδα (1809). Πλήρης αισθημάτων αγάπης για τη Χώρα, έφθασε στο Μεσολόγγι στο τέλος του 1823 και αμέσως ανέλαβε δράση. Διέθεσε την ψυχή και το σώμα του για τον αγώνα,

εμερίμνησε για την άφιξη εφοδίων και την πληρωμή χρεών και μισθών από την προσωπική περιουσία του, ανύψωσε το ηθικό και το φρόνημα των αγωνιζομένων και του κόσμου και με επιστολές προς ηγεμόνες και υψηλά ισταμένους, με το κύρος του, την προσωπικότητά του και τη φήμη του, ενίσχυσε τον απανταχού φιλελληνισμό. **Η μαχομένη Ελλάδα, για την ανεκτίμητη προσφορά του, του απένειμε τον τίτλο του Αρχιστρατήγου.** Η ευαίσθητη υγεία του υπέκυψε σε πνευμονία και το μοιραίο επήλθε πολύ γρήγορα, στις 7 Απριλίου του 1824. Το σύνολο των Ελλήνων και οι Ξένοι εθρήνησαν τη θανά του. Η απώλεια του άφησε μεγάλο κενό. Οι οικειοθελώς προσελθόντες να συνδράμουν τον αγώνα των Ελλήνων δεν ήσαν όλοι στρατιωτικοί. Οι τελευταίοι ήσαν οι περισσότεροι όμως πολλοί ανέπτυξαν δραστηριότητες σε άλλα πεδία, χρήσιμα και αυτά για την υπόθεση της Επανάστασης. Αξίζει η μνεία ορισμένων, όπως του Άγγλου Stanhope, που έφθασε με τον Byron στο Μεσολόγγι, φέρνοντας και τυπογραφικές μηχανές. Μαζί με τον Ελβετό Mayer, εξέδωσαν την εφημερίδα του

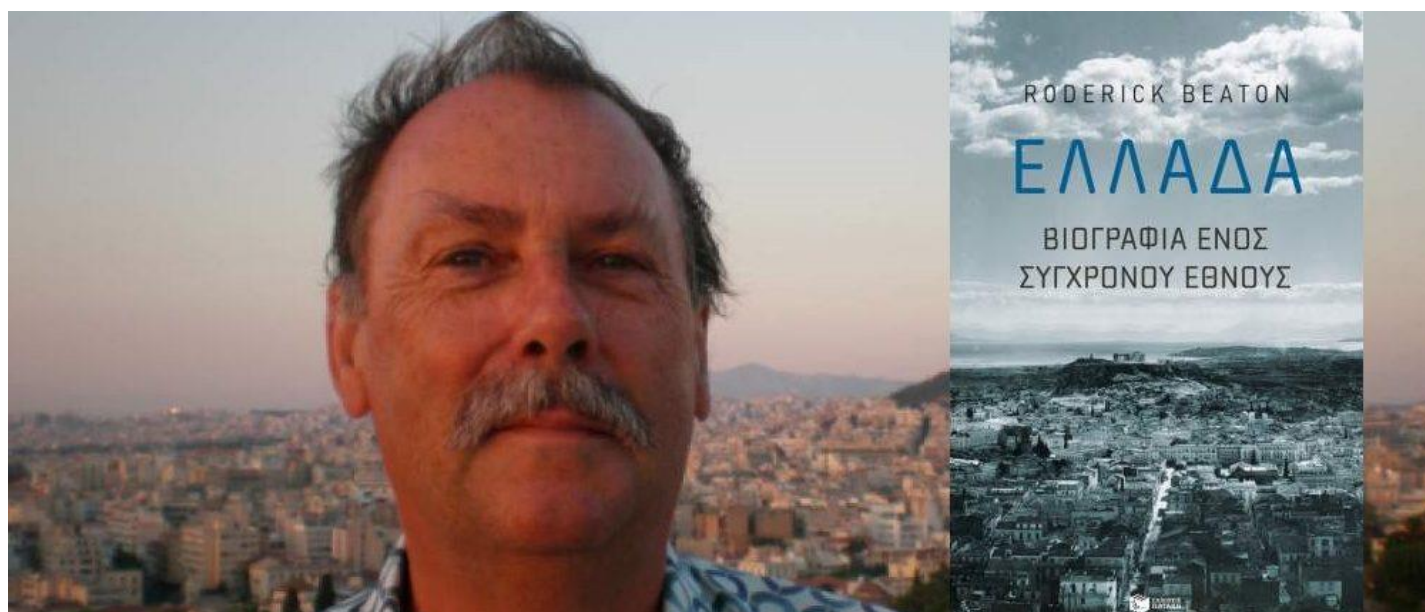
αγώνα «Ελληνικά Χρονικά». Ο τελευταίος βρήκε το θάνατο κατά την έξοδο του Μεσολογγίου. Ο Αμερικανός Howe, Ιατρός, συμμετείχε σε μάχες με μεγάλη προσφορά στην περίθαλψη τραυματιών. Ο Σκώτος Gordon, ερχόμενος στην Ελλάδα έφερε πολλά εφόδια, έλαβε μέρος σε μάχες και τελικά επέστρεψε στο Λονδίνο και εργάστηκε στη Φιλελληνική Επιτροπή, διοχετεύοντας φιλέλληνες στη Χώρα. Έγραψε την αξιόλογη εργασία «Η Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης». Την ίδια περίοδο για την «Ιστορία της Επανάστασης» έγραψε και ο Άγγλος ιστορικός George Finley, ο οποίος έμεινε στη Χώρα για μεγάλο χρονικό διάστημα. Πολύ γνωστός φιλέλληνας υπήρξε και ο Jeremy Bentham ο οποίος εβοήθησε με νομικές και πολιτικές συμβουλές τους κυβερνώντες και τις Εθνοσυνελεύσεις. Ο Αμερικανός George Jarvis έφθασε το 1822 στη χώρα μας.

Εργάστηκε σε πολλούς τομείς υπέρ της Επανάστασης και τελικά απεβίωσε στο Άργος το 1828. Ο συμπατριώτης του Jonathan Miller, αξιωματικός του αμερικανικού στρατού, υπηρέτησε ως Λοχαγός στον επαναστατικό στρατό, εμερίμνησε να έλθουν εφόδια και συνέγραψε αξιόλογο ημερολόγιο με περιγραφές μαχών. Μεγάλος φιλέλληνας υπήρξε ο Ελβετός τραπεζίτης Eynard (Εϋνάρδος), ο οποίος προσέφερε τεράστια χρηματικά ποσά από την προσωπική περιουσία του και υποστήριξε τα ελληνικά αιτήματα στους ευρωπαϊκούς πολιτικούς κύκλους, φίλος της Ελλάδος και του **Καποδίστρια**. Όπως έχει ήδη

αναφερθεί, οι περισσότεροι των φιλελλήνων που έφθασαν στη Χώρα ήσαν στρατιωτικοί και προσέφεραν μεγάλη βοήθεια στους επαναστατημένους με την πολεμική εμπειρία τους και τις γνώσεις τους για την τέχνη του πολέμου και γενικά με την όλη τους συμπαράσταση. Κάποιοι από αυτούς έπεσαν στα πεδία των μαχών και αξίζει να καταγραφεί εδώ το τελευταίο τετράστιχο από ποίημα του Γ. Σουρή γι' αυτούς. **«Της πατρίδος των το χώμα θα το βρούνε κι' εδώ πέρα,** όπου γίνηκε μονάχα κι όχι μάνας αλλαγή, κι ο Μεγάλος Αθηναίος έτσι φώναξε μια μέρα, των ανδρών των υπερόχων είναι τάφος κάθε γη». Κάποιοι από τους στρατιωτικούς φιλέλληνες κατέλαβαν και υψηλές διοικητικές θέσεις, από τις οποίες συνέδραμαν την Επανάσταση. Ο Άγγλος Richard Church εσημείωσε σημαντικές επιτυχίες στα πεδία των μαχών και αργότερα υπηρέτησε ως Διοικητής των στρατευμάτων Δυτικής Ελλάδος. Ο Thomas Cochrane Αρχηγός του επαναστατικού στόλου, είχε σημειώσει κάποιες επιτυχίες, όμως τον εβάρυναν και αποτυχίες, όπως η επανάληψη του σχεδίου του Μιαούλη για την καταστροφή του αιγυπτιακού στόλου στο λιμένα της Αλεξάνδρειας. Ο Γάλλος Συνταγματάρχης των Ναπολεόντειων πολέμων Charles Fabvier (Φαβιέρος), ο οποίος πολιτογραφήθηκε Έλληνας, άφησε τη σφραγίδα του στην οργάνωση τακτικού στρατού, ο οποίος υπό τη διοίκηση του έλαβε μέρος σε μάχες κατά τα τελευταία χρόνια της Επανάστασης, καθώς και στην εκστρατεία για την απελευθέρωση της αιματοβαμμένης από την τουρκική σφαγή Χίου (1822), χωρίς και αυτή τη φορά ευτυχή κατάληξη. **Αλήθεια, πόσοι να ήσαν οι φιλέλληνες εξωτερικού και εσωτερικού, εκτός και εντός Ελλάδος,** οι οποίοι

εδραστηριοποιήθησαν κατά πολλούς τρόπους υπέρ της Επανάστασης; Δεν υπάρχει αριθμός, αλλά πρέπει να ήσαν χιλιάδες. Αριθμός υπάρχει γι' αυτούς οι οποίοι κατέφθασαν στην Ελλάδα και έλαβαν μέρος στον αγώνα από διάφορες θέσεις και υπηρεσίες. Ένας κατάλογος που το 1884, προϊόν του Γάλλου αξιωματικού Touret και του Ελβετού Fornezy, περιελάμβανε 421 ονόματα Από την Γαλλία 56, από την Γερμανία 120, από την Ιταλία 50 και οι λοιποί από Αγγλία, Ελβετία, Δανία Πολωνία, Αυστρία, Σουηδία, Ισπανία, Σκωτία, Πορτογαλία, Ουγγαρία, Ιρλανδία Βουλγαρία, Ολλανδία, ΗΠΑ και Αίγυπτο. Και τι ήταν αυτό που τους έκανε να ταχθούν «ψυχή τε και σώματι» υπέρ της Επανάστασης, έμπρακτα, μέχρι θανάτου; Η απάντηση δεν είναι δύσκολη. Πολλά μπορεί να γραφούν, αλλά γίνεται δύσκολη η όποια προσπάθεια, γιατί πρέπει -σε ένα σύντομο άρθρο- να αναφερθούν εξαιρετικά σημαντικά γεγονότα, με λακωνικό τρόπο. **Η αγάπη λοιπόν προς την κλασική Ελλάδα, η αγάπη στην ελευθερία για την οποία ξεσηκώθηκαν οι Έλληνες ύστερα από αιώνες δουλείας, η οργή για τις τουρκικές βαρβαρότητες, το δίκαιον αυτού του αγώνα, ήσαν οι κύριοι λόγοι.** Μπορούν να προστεθούν, η αντίδραση για τη στάση των κυβερνήσεων τους, όπως την εξηγήσαμε στην αρχή, η πολιτική ιδεολογία του καθενός, ο χαρακτήρας και η ιδιοσυγκρασία του, η κοινωνική θέση του κ.α. Η Επανάσταση του 21 ήταν γεγονός πρωτοφανές σε παγκόσμια κλίμακα. Μία δράκα ανθρώπων, ταλαιπωρημένων και εξαντλημένων από τη μακροχρόνια δουλεία και καταπίεση, πρωτίστως απελπισμένων, εξεγέρθησαν εναντίον ολόκληρης αυτοκρατορίας με το σύνθημα «λευτεριά η θάνατος». Πως να μη ραγίσει κάθε άνθρωπου η ψυχή; Το Έθνος ξεσηκώθηκε και όπως γράφει ο ιστορικός Roderick Beaton... «οι Έλληνες ήσαν οι σκαπανείς οι οποίοι άνοιξαν

πρώτοι το δρόμο που θα οδηγούσε από την παλιά Ευρώπη των μεγάλων Αυτοκρατοριών στην Ευρώπη των εθνών-κρατών την οποία γνωρίζουμε σήμερα». Συγκλονιστικό γεγονός η Επανάσταση, με συγκλονιστικές πολιτικές και γεωπολιτικές επιπτώσεις. Πρώτη, η «απαρχή» της κατάρρευσης της

Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η Εθνοσυνέλευση του Άργους, του Ιουλίου 1829 απεφάσισε να απονεμίσει το παράσημο του Σωτήρος στους φιλέλληνες, πράξη επιβεβλημένη. Αυτή τη χρονιά, εορτάζουμε τα διακόσια χρόνια από το γεγονός της Επανάστασης. Θα ακουστούν πολλοί λόγοι και θα γραφούν πολλές σελίδες γι' αυτήν. Χρέος μας είναι να θυμηθούμε και να μνημονεύσουμε τους υπέροχους φιλέλληνες, που ανιδιοτελώς προσφέρθηκαν να μας συμπαρασταθούν και κάποιοι από αυτούς, είναι θαμμένοι στα χώματά μας.

Βιβλιογραφία

- **Σαράντου Καργάκου**, «Η Ελληνική Επανάσταση του 1821» εκδ. Real Media A.E.
- **Roderick Beaton** «Βιογραφία ενός σύγχρονου Έθνους» εκδ. «Πατάκη».
- **Θ. Βερέμη** «21 Ερωτήσεις και Απαντήσεις για το 21» εκδ. «Μεταίχμιο».
- **Εγκυκλοπαίδεια «ΔΟΜΗ»**, εκδ. «Δομή».
- «Έκθεσις της πολεμικής ιστορίας των Ελλήνων» εκδ. **Εκδοτική Ελλάδος Α.Ε.**